

6. Костяев А. Территориальная дифференциация условий хозяйствования / А. Костяев // Экономист. – 2006. – № 9. – С. 23 – 30.

7. Регіональна політика і механізми її реалізації / За ред. акад. НАН України М. І. Долішнього. – К.: Наук. думка, 2003. – 504 с.

8. Груздев А. Стратегия развития региона: цели, преимущества, технология разработки / А. Груздев // Общество и экономика. – 2008. – № 1. – С. 115 – 120.

REFERENCES

Arzhenovskiy, I. V. "Regionalnye seti i regionalnaia ekonomicheskaiia politika" [Regional networks and regional economic policy]. *Regionologiya*, no. 4 (1) (2003 – 2004): 53-59.

Frys, R., and Kopytko, V. "Suchasni aspekty vzaiemodii derzhavnogo rehionalnogo upravlinnia z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia" [Modern aspects of the interaction of the regional state administration of local government]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2001): 119-125.

Gruzdev, A. "Strategiia razvitiia regiona: tseli, preimushchestva, tekhnologiiia razrabotki" [Regional development strategy: objectives, advantages, the technology development]. *Obshchestvo i ekonomika*, no. 1 (2008): 115-120.

Komarova, O. M. "Metodologicheskie osnovy gosudarstvennogo regulirovaniia innovatsionnogo razvitiia regiona" [Methodological basis for state regulation of Regional Development]. *Ekonomika i upravlenie*, no. 4 (54) (2010): 102-107.

Kostiaev, A. "Territorialnaia differentsiatsiia usloviy khoziaystvovaniia" [Territorial differentiation in the environment]. *Ekonomist*, no. 9 (2006): 23-30.

Kushnareva, O. "Regulirovanie obshchestvennogo blagosostoianii: regionalnyy uroven" [Regulation of social welfare: the regional level]. *Problemy teorii i praktiki upravleniia*, no. 2 (2008): 29-35.

Rehionalna polityka i mekhanizmy ii realizatsii [Regional policy and implementation mechanisms]. Kyiv: Naukova dumka, 2003.

Usov, A. B. "Metody upravleniia ekologo-ekonomicheskimi sistemami" [Management techniques ecological-economic systems]. *Ekonomika i upravlenie*, no. 2 (28) (2007): 88-90.

УДК 338.242.4:620.9

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ

© 2014 КОЛЕСНІЧЕНКО А. С.

УДК 338.242.4:620.9

Колесніченко А. С. Інституційні основи державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку

Удосконалено теоретико-методичний апарат з метою впорядкування інституційних засад державного регулювання взаємовідносин, що виникають між суб'єктами енергоринку в процесі купівлі-продажу електроенергії. Установлено структурно-логічні зв'язки між інституційними факторами економічного розвитку і теми функціями держави, на яких ґрунтуються державне регулювання взаємовідносин учасників електроенергетичного ринку. На основі еволюційного підходу проаналізовано інституційний інструментарій державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку, що враховує специфіку його роботи, конкретні умови розвитку і створює науково-методичну базу для формування концепцій, стратегій, програм розвитку ринку електричної енергії на державному рівні. Розглянуто та запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення процесу державного регулювання міжсуб'єктних відносин учасників електроенергетичного ринку з метою підвищення наукової обґрунтованості законопроектів і врахування нагальних проблем при доопрацюванні та розробці нових нормативно-правових актів.

Ключові слова: інститут, інституційні основи, державне регулювання, електроенергетичний ринок, суб'єкти електроенергетичного ринку, взаємовідносини суб'єктів ринку електричної енергії.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 53.

Колесніченко Анастасія Сергіївна – асистент, кафедра економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: apasko86@inbox.ru

УДК 338.242.4:620.9

Колесніченко А. С. Институциональные основы государственного регулирования взаимоотношений субъектов электроэнергетического рынка

Усовершенствован теоретико-методический аппарат с целью упорядочения институциональных основ государственного регулирования взаимоотношений, возникающих между субъектами энергорынка в процессе купли-продажи электроэнергии. Установлены структурно-логические связи между институциональными факторами экономического развития и теми функциями государства, на которых основывается государственное регулирование взаимоотношений участников электроэнергетического рынка. На основе эволюционного подхода проанализирован институциональный инструментарий государственного регулирования взаимоотношений субъектов электроэнергетического рынка, который учитывает специфику его работы, конкретные условия развития и создает научно-методическую базу для формирования концепций, стратегий, программ развития рынка электрической энергии на государственном уровне. Рассмотрены и предложены пути совершенствования нормативно-правового обеспечения процесса государственного регулирования межсубъектных отношений участников электроэнергетического рынка с целью повышения научной обоснованности законопроектов и учета насущных проблем при доработке и разработке новых нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: институт, институциональные основы, государственное регулирование, электроэнергетический рынок, субъекты электроэнергетического рынка, взаимоотношения субъектов рынка электрической энергии.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 53.

Колесніченко Анастасія Сергіївна – асистент, кафедра економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (ул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: apasko86@inbox.ru

UDC 338.242.4:620.9

Kolyesnichenko A. S. Institutional Grounds of State Regulation of Interrelation of Subjects of the Electric Energy Market

The article improves the theoretical and mathematical mechanism in order to put in order institutional grounds of state regulation of interrelations that appear between subjects of the energy market in the process of electric energy trade. The article establishes structural and logical links between institutional factors of economic development and those functions of the state, which the state regulation of interrelations of subjects of the electric energy market is based upon. Based on the evolution approach the article analyses institutional instruments of state regulation of interrelation of subjects of the electric energy market, which takes into account specific features of its operation, specific conditions of development and creates a scientific and methodical basis for formation of concepts, strategies and programmes of development of the market of electric energy at the state level. The article considers and offers ways of improvement of the regulatory and legal provision of the process of state regulation of inter-subject relations of participants of the electric energy market with the aim of increase of scientific justification of draft laws and taking into consideration urgent problems when improving and developing regulatory and legal acts.

Key words: institute, institutional grounds, state regulation, electric energy market, subjects of electric energy market, interrelations of subjects of electric energy market.

Pic.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 53.

Kolyesnichenko Anastasiya S. – Assistant, Department of Economic Analysis and Accounting, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Frunze, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: apasko86@inbox.ru

Однією з найголовніших умов функціонування об'єднаної енергосистеми Європи є безперервне функціонування внутрішнього ринку електроенергії кожної європейської країни. Наявність конкуренції, вільний доступ до мереж транспортування та гарантований вибір виробника електроенергії належать до тих критеріїв, які обумовлюють злагоджену роботу електроенергетичного ринку, зокрема, сприяють підвищенню ефективності виробництва, забезпеченню безперервного і налагодженого процесу передачі та розподілу електроенергії, гарантують надійність постачань, а також балансують інтереси суб'єктів електроенергетичного ринку. Проте складність сприйняття нормативно-правового забезпечення та відсутність прозорості у взаємовідносинах суб'єктів ринку електричної енергії, неналежне виконання положень договірних прав створюють перешкоди на ринку щодо формування методик розрахунків за електроенергію в ланцюгу «виробництво-розподіл-споживання», обумовлюють недосконалість функціонування системи державного регулювання. Тому набувають актуальності проблеми, зокрема, нормативно-правового характеру, у сфері взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку.

Показники, які відображають стан внутрішньої енергетичної сфери, зазнали суттєвих змін [47], зокрема, відбулося зниження обсягів транзиту газу і нафти, зростання залежності України від імпортих нафтопродуктів на 70%, обумовлене зупинкою більшої частини вітчизняних нафтопереробних заводів, продовжується скорочення обсягів внутрішнього видобутку нафти та природного газу, водночас тарифи на енергоносії для населення залишаються незмінними, створюючи дисбаланси у розрахунках за спожиту електроенергію. Стагнація відносин із найбільшим партнером України – Росією в енергетичній сфері має перманентний характер, що негативно впливає на ефективність зовнішнього партнерства й формування перспектив розвитку взаємовідносин суб'єктів внутрішнього енергетичного ринку. Відповідно до діючої програми з енергоефективності на 2010 – 2015 рр. [46] у 2015 р. передбачається збільшення використання енергії з відновлюваних джерел до 10% від загальної кількості.

За аналітичними оглядами спеціалістів електроенергетичного комплексу, в економіці України простежується тенденція збільшення енергоспоживання. Значення цього показника на вітчизняному електроенергетичному ринку є одним із найвищих в світі, зокрема, серед країн з перехідною економікою, і в 4 рази вищий, ніж у європейських країнах – членах організації Енергетичного Співтовариства. За показником енерговитратності з 2009 р. спостерігається тенденція зростання [45].

У відносинах ЄС та України взято курс на поширення політичного, торгівельно-економічного та гуманітарного співробітництва в науковій і технологічній сферах, що знайшло своє відображення в Європейській політиці сусідства, Угоді про партнерство та співробітництво [41], Національній індикативній програмі 2011 – 2013 рр. [2] та ін. документах. У межах Інструмента європейського сусідства й партнерства на 2011 – 2013 рр. [3, с. 9] розподіл коштів на пріоритетні напрямки розвитку сфер діяльності складав 470 млн євро, зокрема: 20 – 30% – на ефективне управління та встановлення правових норм; 25 – 35% – на сприяння набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; 45 – 55% – на забезпечення стійкого розвитку сфер діяльності (у тому числі, на вирішення проблем розвитку

електроенергетичного сектора [3, с. 8]). Зокрема, у документі [3, с. 18] зроблено акцент на проблемах транзиту, диверсифікації пропозиції електроенергії, модернізації електроенергетичної інфраструктури, енергетичної безпеки, на розширенні національних електроенергетичних ринків в межах євроінтеграційного курсу, що сприятиме гармонізації українського та європейського електроенергетичного простору, дозволить підвищити ефективність системи взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії шляхом використання досвіду та впровадження практики країн ЄС в електроенергетичній сфері. Тому підґрунтям для побудови внутрішньої й зовнішньої політики, економічних, інституційних та інших трансформацій в енергетиці є вдосконалення діючих підзаконних нормативно-правових актів, які повинні уникати дискримінаційного впливу законодавства і забезпечувати поступальний розвиток усього енергетичного сектора, зокрема, у напрямку гармонізації державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку (далі – ДРВСЕР).

Різноманітні підходи до визначення місця та функцій державних і суспільних інститутів у сучасній соціально-економічній системі, аналізу проблем ефективного державного регулювання сфер діяльності висвітлені в роботах видатних вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: С. Биконі [22], М. Гордон [23], В. Єфімова [24], Н. Кузьминчук [32], В. Липова [44], Н. Оленцевич [23], М. Олсона [25], С. Степаненка [26], Г. Третяк [27] та ін., зокрема, підкреслено роль енергетики як основи розвитку сучасної держави у працях: Н. Гавкалової [42], Л. Полтавець [43], Г. Шумської [42]. Аналіз особливостей державного регулювання ринку електричної енергії та висвітлення питань взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку розглянуто у працях таких учених-економістів: В. Баранніка [28], С. Єрмілова [29], А. Праховника [30], Б. Слупського [31] та ін. Аналіз нормативної бази, що регулює функціонування електроенергетичного ринку України щодо визначення ролі інституцій у формуванні міжсуб'єктних відносин, простежується в наукових працях і практичних надбаннях В. Дерзського [34], І. Коссе [33], Х. Мітюшкіної [39], О. Мозенкова [34], В. Омельченко [35] та ін. Питанням приведення енергетичного законодавства України до норм ЄС присвячені роботи Ю. Гарячої [37], Є. Єнько [38], А. Шевцова [36] та ін.

Дослідження показують, що невирішеними залишаються питання створення універсальної системи нормативно-правового забезпечення ДРВСЕР, гнучкої до змін внутрішнього та тенденцій розвитку зовнішніх ринків електричної енергії. Розрив між нормативною та реальною політикою в галузі електроенергетики обумовлює необхідність поглибленого вивчення теоретичних основ інституційних процесів у цій сфері, врахування особливостей законодавчих положень, що дозволить сформувати обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує правила функціонування енергоринку, зокрема, інституційної основи ДРВСЕР. Тому *метою статті* є вдосконалення теоретико-методичного апарату з метою впорядкування інституційних засад державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку; виділення функцій держави, які покладено в основу ДРВСЕР, із визначенням структурно-логічних зв'язків між ними й інституційними факторами економічного розвитку, аналіз і систематизація інституційного інструментарію

та розробка шляхів удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу державного регулювання взаємовідносин учасників ринку електричної енергії.

Рівень збалансованості та ефективність заходів з впровадження державного регулювання залежать від ступеня оптимальності співвідношення важелів і механізмів ринкового та державного впливу, що в результаті забезпечує динаміку розвитку країни, зокрема, її окремих галузей.

Складність реалізації засад розвитку електроенергетичного ринку полягає в грамотному використанні інституційних факторів, спрямованих на обґрунтованість рішень та узгодженість регулюючих дій з боку держави в галузі тарифоутворення, додержання графіків постачання електроенергії та виконання строків належних платежів, експортно-імпорتنних операцій купівлі-продажу електроенергії тощо, і сприянні розвитку та розширенню конкурентних засад, що є обов'язковою умовою існування ринку, зокрема, електроенергетичного.

Передумовою впорядкування нормативно-правової бази, поширення й структуризації інституційних основ державного регулювання взаємовідносин учасників ринку електроенергії є визначення його теоретичного підґрунтя.

Вивчення синтезу соціальних та економічних теорій охоплює проблеми розвитку взаємодії агентів та інститутів, підвищується інтерес дослідників до взаємовідносин «агент-інститут». Виникнення поняття «*homo institutus*» визначає тип агента з акцентом на дуальному характері його сутності, а саме: агент відчуває на собі вплив, є чутливим до інституційних змін та одночасно виступає їх провайдером [13].

Різноманітні підходи до визначення та аналізу сутності поняття «інститут», його характеристик і напрямків інституційної теорії досліджено в роботах зарубіжних та вітчизняних авторів: Т. Веблена [19], О. Вільямса [7], В. Каспера [6], Г. Клейнера [11, 14], Р. Ріхтера [9], Е. Фуруботна [9], А. Шастітко [20] та ін. Більш конкретне вивчення умов і факторів процесу формування інститутів висвітлено

в роботах: У. Артура [16], Д. Норта [5], В. Полтеровича [15] та ін. Існуючі підходи до визначення поняття «інститут» у науковій літературі наведено в *табл. 1*.

На основі наведених визначень поняття «інститут» автором сформовано напрямки трактування його сутності, а саме: більшість науковців [5, 9, 15, 17 – 20] розуміють інститут як сукупність правил і норм, які визначають поведінку індивіда або характер суспільних відносин; деякі автори [21] ототожнюють інститут із самою поведінкою економічних агентів. У роботах [5, 20] зроблено акцент на наявності ознаки, яка обмежує діяльність поведінки економічних суб'єктів. Найбільш повним вважаємо визначення інституту Шастітко А. [20].

Комплексне розуміння поняття «інститут» на основі формування різних підходів та класифікаційних ознак, представлених в *табл. 1*, встановлення логічних зв'язків між базовими категоріями інституцій надають додаткові стимули у спробі осмислення ролі інституційного напрямку в ряді парадигм сучасної економічної теорії, зокрема, сприяють систематизації теоретичного інструментарію інституційних основ в контексті ДРВСЕР, що подано на *рис. 1*.

У процесі дослідження обґрунтовано структурно-логічні зв'язки між факторами інституційного характеру, що впливають на позитивну динаміку економічного зростання в країні, і функціями держави, на яких базується реалізація державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку, розширено функціональну зону держави в сфері її регулюючого впливу на міжсуб'єктні відносини учасників енергоринку із визначенням значущості контролінг-моніторингової функції та виділенням підфункцій (*рис. 2*).

Аналіз теоретичного підґрунтя та еволюційних підходів до визначення базових категорій і зв'язків, які формують інституційну теорію ДРВСЕР, обумовлює необхідність модифікації напрямів становлення інституційної системи розвитку електроенергетичного ринку на сучасному етапі. Зокрема, існує нагальна потреба у дослідженні стану діючої нормативно-правової бази у сфері електроенергетики

Таблиця 1

Аналіз поняття «інститут»

Автор, рік, джерело	Визначення поняття «інститут» (від лат. <i>institutum</i> – устрій, установа [17])
Словник іншомовних слів, 1985 [17]	Сукупність норм права, що охоплює певні суспільні відносини
Ожегов С., 2009 [18]	Інститут – 1) вищий навчальний заклад; 2) науково-дослідна установа; 3) жіночий, зазвичай закритий, середній навчальний заклад; 4) сукупність норм права в якій-небудь сфері суспільних відношень або інша форма суспільного устрою
Веблен Т., 1984 [19, с. 200 – 201]	За своєю природою це звичні способи реагування на стимули, що спричинено змінними обставинами. Інститути – це справи, розповсюджений образ мислення стосовно відносин між суспільством та особистістю й функцій, які вони виконують
Норт Д., 1997 [5], Шастітко А., 1998 [20]	Будь-який інститут – економічний, соціальний, культурний – це правило гри в суспільстві, доповнене механізмом примусу до його виконання. Інститути включають в себе як формальні правила і неформальні обмеження (загальновизнані норми поведінки, досягнуті угоди, внутрішні обмеження діяльності), так і певні характеристики примусу до виконання тих і інших. Сукупність правил, які обмежують поведінку економічних агентів та упорядковують взаємодію між ними, а також відповідних механізмів контролю за виконанням цих правил
Полтерович В., 1999 [15]	Ототожнює поняття «інститут», «норма», «правило поведінки»
Фуруботн Е., Ріхтер Р., [9, с. 7]	Правила гри без ігроків
Коммонс Дж., 1934 [21, с. 69]	Інститут подібний будівлі, каркас якої зроблений із законів і правил, а індивіди є мешканцями цього будинку, але іноді інститут – сама поведінка цих мешканців

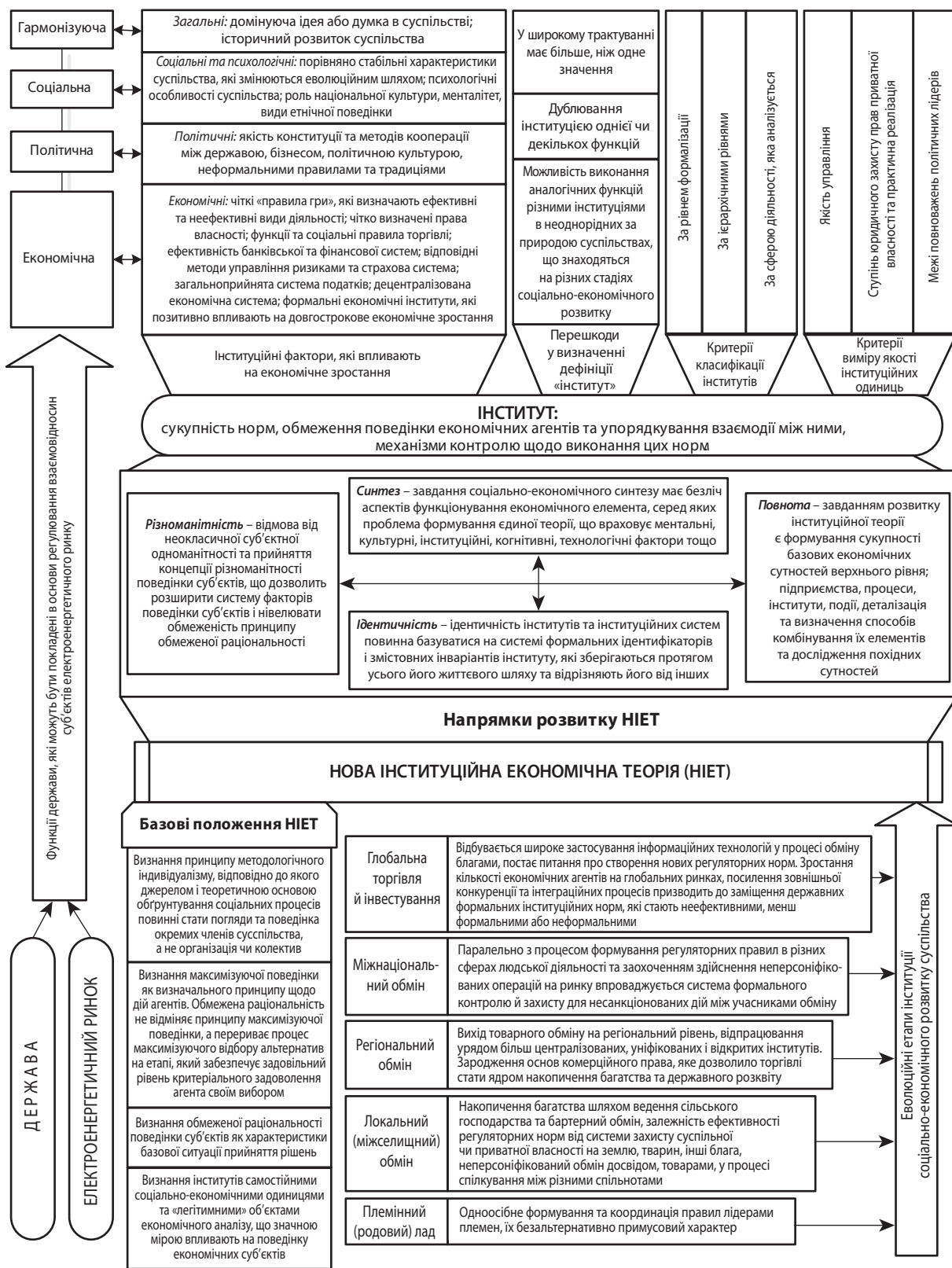

Рис. 1. Структурно-логічна схема теоретико-методичного апарату інституційних основ процесу державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку

Складено автором на основі [4 – 12].

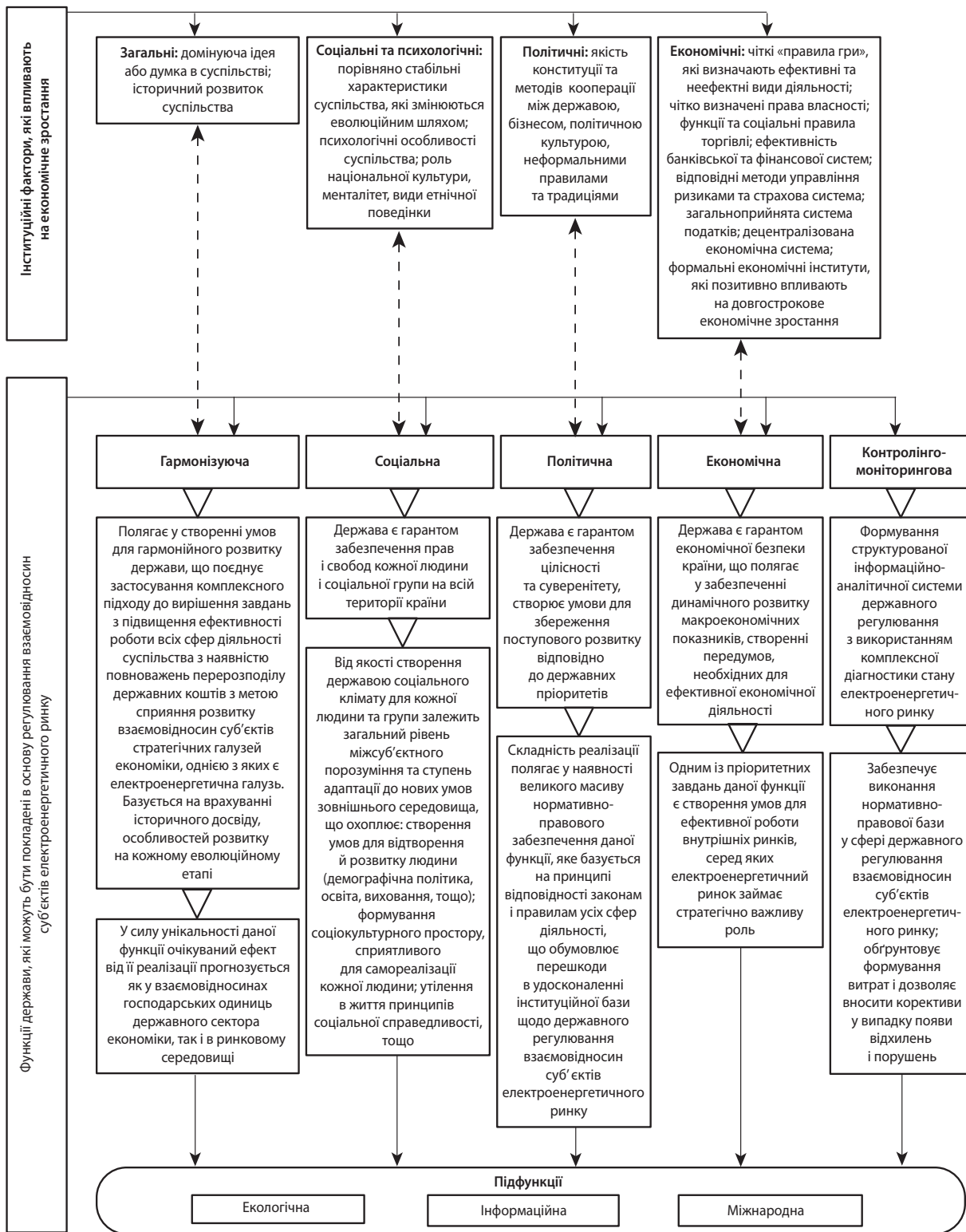

Рис. 2. Структурно-функціональне підґрунтя державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку

Складено автором на основі [12, 32].

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

ЕКОНОМІКА

та виявленні розбіжностей в межах правового поля, що забезпечує функціонування ринку електричної енергії та регламентує діяльність його суб'єктів, в умовах приведення положень вітчизняних нормативних документів електроенергетичної платформи до стандартів ЄС.

Взаємовідносини суб'єктів ринку електричної енергії формуються на договірних засадах [49]. Систематизація інституційного підґрунтя ДРВСЕР на основі еволюційного підходу до аналізу нормативно-правового забезпечення та стратегічних напрямів державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку дозволила автору визначити та узагальнити актуальні проблеми й тенденції розвитку ДРВСЕР, які виникали в різних формах та проявах відповідно до умов кожного етапу становлення, з метою удосконалення інституційних основ і формування гнучкої системи забезпечення регулюючого впливу держави на взаємовідносини учасників ринку електричної енергії, адаптованого до вимог і стандартів європейського законодавства в цій сфері, а також окреслити перешкоди для формування цілісного та зваженого ДРВСЕР на сучасному етапі, що відображено на *рис. 3*. У результаті аналізу було встановлено, що найпоширенішою передумовою формування перешкод регулюючого впливу держави на взаємовідносини суб'єктів енергоринку є протиріччя щодо ступеня підтримки стимулювання розвитку альтернативної енергії та питань тарифної політики.

Комплексний аналіз інституційних засад формування нормативно-правової бази, що регламентує поведінку суб'єктів електроенергетичного ринку в процесі його функціонування, еволюційних форм стратегічного розвитку ДРВСЕР дозволяє зробити такі висновки. Починаючи з перших етапів утворення електроенергетичного комплексу і зародження первинних форм взаємовідносин щодо постачання електроенергії, державне регулювання відіграло значну роль в протіканні економічних процесів у цій сфері. Ускладнення технічних й економічних особливостей взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку посилює значущість державного впливу при вирішенні ряду питань з метою виявлення та подолання перешкод на шляху створення сучасного лібералізованого енергоринку, забезпечуючи узгоджені дії та збалансованість інтересів його учасників.

Особливістю останнього періоду становлення електроенергетичного ринку України є концентрація проблемного поля навколо питань фінансової дисципліни міжсуб'єктних взаємовідносин на електроенергетичному ринку. Відповідно до потреб та вимог ефективного функціонування енергоринку перед державою постає невідкладне завдання упорядкування нормативно-правових положень регулювання взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії за такими напрямками: забезпечення прозорості і недискримінаційної процедури формування цінової політики, зокрема, визначення оптимальної структури тарифу та аналіз чинників тарифоутворення, спрощення методичних основ складання алгоритму розрахунків та розробка заходів з метою ліквідації або реструктуризації перманентної заборгованості по розрахунках за електроенергію. Актуальними питаннями поточного та стратегічного планування залишаються завдання прискореного розвитку альтернативних джерел енергії, розробка та впровадження нових інформаційних технологій, спрямованих на спрощення комерційного обліку електричної енергії, передачі даних і засобів обробки інформації з ме-

тою вдосконалення технічного забезпечення взаємовідносин суб'єктів енергоринку тощо.

Теоретична основа інституцій щодо визначення й встановлення правил обмеження поведінки суб'єктів електроенергетичного ринку та узагальнення й систематизація законодавчої бази і документів стратегічного характеру створюють підґрунтя для ДРВСЕР у контексті внутрішніх та міжнародних систем інституцій з урахуванням поведінково-го аспекту його інституційної основи, що наведено на *рис. 4*.

Вплив комплексної системи внутрішніх і зовнішніх інституцій формує поведінкові межі суб'єктів електроенергетичного ринку відповідно до теорії інститутів та є основою для розробки засад ДРВСЕР по всіх напрямках внутрішньогалузевого та міжнародного партнерства, підвищуючи ефективність процесу державного регулювання взаємовідносин учасників енергоринку.

ВИСНОВКИ

Державному регулюванню підлягають складні процеси побудови взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії, на які не здатні ефективно впливати окремі важелі або будь-які вибіркові, незбалансовані їх комбінації. Автором удосконалено теоретико-методичний апарат з метою впорядкування інституційних засад державного регулювання взаємовідносин, що виникають між суб'єктами енергоринку в процесі купівлі-продажу електроенергії. Встановлено структурно-логічні зв'язки між інституційними факторами економічного розвитку і тими функціями держави, на яких ґрунтується державне регулювання взаємовідносин учасників електроенергетичного ринку. На основі еволюційного підходу проаналізовано інституційний інструментарій державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку, що враховує специфіку його роботи, конкретні умови розвитку і створює науково-методичну базу для формування концепцій, стратегій, програм розвитку ринку електричної енергії на державному рівні. Розглянуто та запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення процесу державного регулювання міжсуб'єктних відносин учасників електроенергетичного ринку з метою підвищення наукової обґрунтованості законопроектів та врахування нагальних проблем при доопрацюванні та розробці нових нормативно-правових актів.

Перспективами подальших досліджень є розробка методичного інструментарію державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку з урахуванням інституційної бази відповідно до принципів і концепцій державного регулювання, вимог міжнародних інституцій у сфері регулювання ринків електричної енергії з метою забезпечення ефективного функціонування електроенергетичного ринку й утворення прозорої та дієвої системи взаємовідносин його учасників. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Обзор инновационного развития Украины / Европейская экономическая комиссия Организации Объединенных наций, Нью Йорк и Женева, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.dknii.gov.ua/?q=system/files/documents/news/28-10-13/17/Innovation%20Performance%20Review%20of%20Ukraine%20-Russian_copy.pdf
2. Information Exchange in Science and Technology between the European Research Area and Eastern European / Central

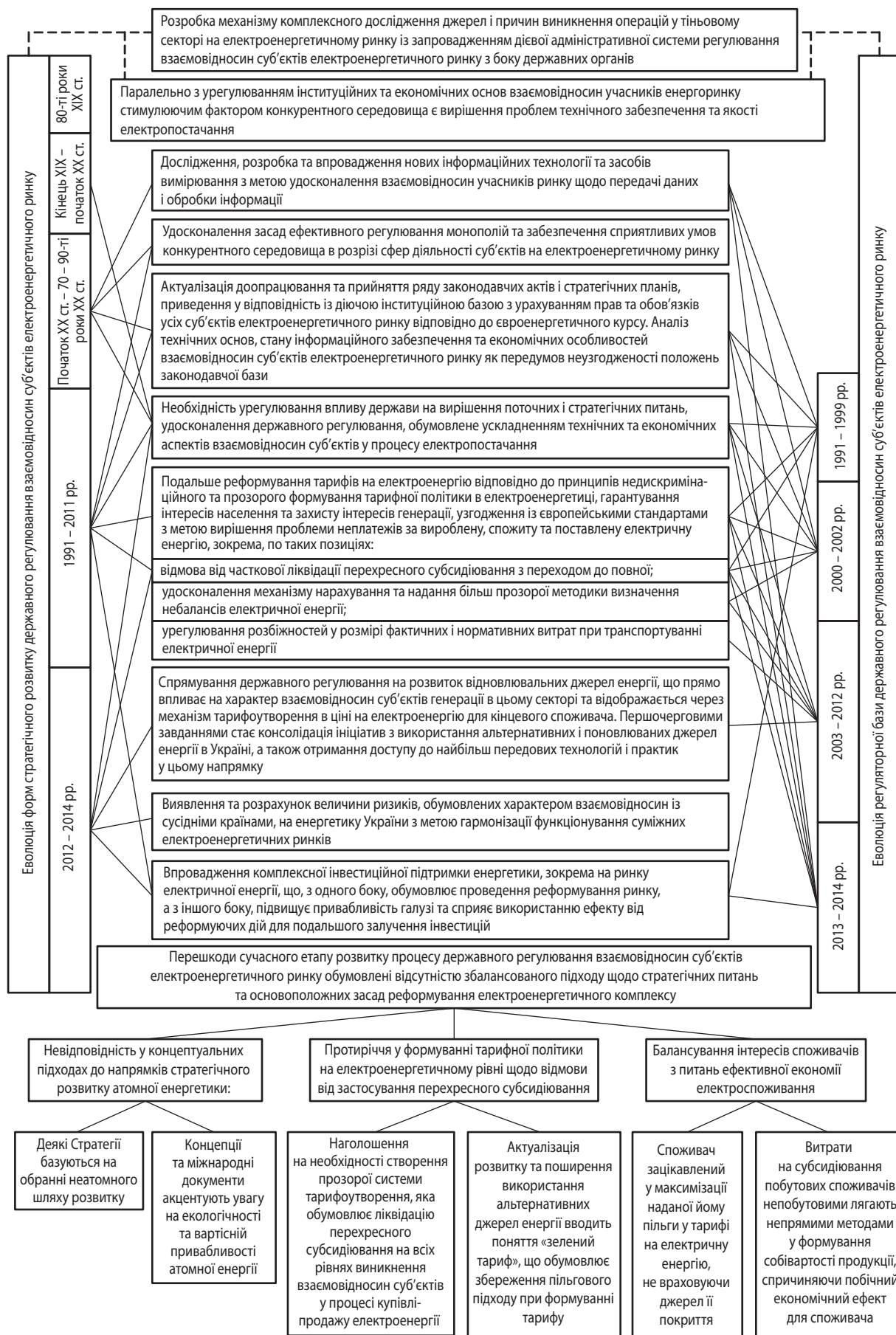

Рис. 3. Шляхи вдосконалення інституційних основ і перешкоди сучасного етапу розвитку державного регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку на основі еволюційного підходу до аналізу нормативно-правового забезпечення та стратегічних завдань

Рис. 4. Державне регулювання взаємовідносин суб'єктів електроенергетичного ринку в контексті внутрішніх і міжнародних систем інституцій

Asian Countries: Ukraine Country Report, IncoNet EECA, March 2012, pp. 13 – 14.

3. EU European Neighbourhood and Partnership Instrument Ukraine: National Indicative Programme 2011 – 2013, European Commission, Brussels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_ukraine_en.pdf

4. Piech K. Economic Policy and Growth of Central and East European Countries / K. Piech. – London: University College London, – 2003. – р. 8.

5. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт; [перевод с английского А. Н. Нестеренко, предисловие и научное редактирование Б. З. Мильнера]. – М.: Фонд экономической книги «НАЧАЛА», 1997. – С. 190 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.schumpeter.ru/content/Nort-institutes.pdf>

6. Kasper W. Economic Freedom & Development. An Essay about Property Rights, Competition, and Prosperity / W. Kasper. – New Delhi: Centre for Civil Society, 2002. – pp. 11 – 12.

7. Williamson O. E. The New Institutional Economics: Taking Stocks, Looking Ahead / O. E. Williamson // Journal of Economic Literature. – 2000. – № 3. – pp. 595 – 613 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://citeseer.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.28.7824&rep=rep1&type=pdf>

8. Bowles S. Endogenous Preferences: The Cultural Consequences of Markets and Other Economic Institutions / S. Bowles // The Journal of Economic Literature, Vol. XXXVI. – March 1998. – No. 1. – pp. 75 – 111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tuvalu.santafe.edu/~bowles/1998JEL.pdf>

9. Фуруботн Э. Г. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории [Текст] / Э. Г. Фуруботн, Р. Рихтер. – СПб.: Из-во СПбГУ, 2005. – 702 с.

10. Richter R. The new institutional economics – its start, its meaning, its prospects / R. Richter. – The European Business Organization Law Review, 2005. – pp. 161 – 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uni-saarland.de/fak1/fr12/richter/institut/the_new_institutional_economics.pdf

11. Клейнер Г. Б. Новая институциональная экономика: на пути к «сверхновой» [Текст] Т. 4 / Г. Б. Клейнер // Российский журнал менеджмента. – 2006. – № 1. – С. 113 – 122.

12. Гайдай Ю. В. Формування класифікаційних ознак та підходів до визначення категорії «інститут» [Текст] / Ю. В. Гайдай // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 3. – С. 24 – 36.

13. Иншаков О. В. Homo institutus – человек институциональный [Текст]: коллективная монография / [Иншаков О. В. и др.]; под ред. О. В. Иншакова. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2005. – 854 с.

14. Клейнер Г. Б. Особенности формирования экономических институтов в России [Текст] Т. 39 / Г. Б. Клейнер // Экономика и математические методы. – 2003. – № 3. – С. 3 – 18.

15. Полтерович В. М. Институциональные ловушки и экономические реформы [Текст] Т. 35 / В. М. Полтерович // Экономика и математические методы. – 1999. – № 2. – С. 3 – 20.

16. Arthur W. B. Self-Reinforcing Mechanisms in Economic / [Anderson W. B., Arrow K. J., Pines d. (eds)] // The Economy as an Evolving Complex System. Reading. – MA: Addison-Wesley, 1988. – pp. 9 – 31.

17. Словник іншомовних слів / За ред. акад. АН УРСР О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 968 с.

18. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: Ок. 100000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов; Под ред. проф. Л. И. Скворцова. – 26-е изд., испр. и доп. – М.: ООО «Издательство Оникс»: ООО «Издательство «Мир и Образование», 2009. – 736 с.

19. Веблен Т. Теория праздного класса [Текст] / Т. Веблен; [пер. с англ., вступ. ст. С. Г. Сорокиной; общ. ред. В. В. Мотылевой]. – М.: Прогресс, 1984. – 367 с.

20. Шаститко А. Новая институциональная экономическая теория / А. Шаститко. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 1998. – 591 с.

21. Commons J. Institutional Economics: Its Place in Political Economy / J. Commons. – N. Y.: McMillan, 1934. – P. 69.

22. Быконя С. Ф. Институциональное строительство: принципы и направления [Текст] / С. Ф. Быконя // Наукові праці ДонНТУ. – 2010. – С. 42 – 50. – (Серія: економічна. Випуск 38-1).

23. Гордон М. В. Проблема формирования эффективного государства: диалектика нормативного и позитивного анализа [Текст] / М. В. Гордон, Н. В. Оленцевич // Наукові праці ДонНТУ. – 2010. – С. 100 – 106. – (Серія: економічна. Випуск 38-1).

24. Ефимов В. М. Предмет и метод интерпретативной институциональной экономики [Текст] / В. М. Ефимов // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 49 – 67.

25. Олсон М. Логика коллективных действий. Общественные блага и теория групп [Текст] / М. Олсон / Пер. с англ. – М.: Фонд Экономической инициативы, 1995. – 174 с.

- 26. Степаненко С. В.** Передумови та необхідність державного регулювання процесів економічного розвитку України / С. В. Степаненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/05.pdf>
- 27. Третяк Г. С.** Державне регулювання економіки [Текст] : навч. посіб. / Г. С. Третяк, К. М. Бліщук ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2008. – 118 с.
- 28. Бараннік В. О.** Стратегія та практика управління паливно-енергетичним комплексом. Досвід України / В. О. Бараннік, М. Г. Земляний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/58.htm>
- 29. Єрмілов С. Ф.** Державна політика енергоефективності в українському та європейському контексті / С. Ф. Єрмілов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.esco-ecosys.narod.ru/2011_2/art044.pdf
- 30. Праховник А. В.** Формування інформаційного забезпечення розрахунків за електричну енергію в умовах запровадження перспективних моделей енергоринку України [Текст] / А. В. Праховник, О. В. Коцар // Енергетика та електрифікація. – 2009. – № 3. – С. 40 – 51.
- 31. Слупський Б.** Стан реформування електроенергетики в державах СНД після переходу на ринкові умови господарювання [Текст] / Б. Слупський // Управління сучасним містом. – 2007. – № 1 – 12 (25 – 28). – С. 89 – 98.
- 32. Кузьминчук Н. В.** Забезпечення фінансово-бюджетного регулювання розвитку регіонів: підходи, методи, напрямки реалізації: монографія / Н. В. Кузьминчук. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 624 с.
- 33. Коссе І.** Реформа ринку електроенергії в Україні / І. Коссе // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf
- 34. Дерзкий В. Г.** Аналіз ефективності функціонування оптового ринку електроенергії / В. Г. Дерзкий, О. В. Мозенков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ueex.com.ua/files/analiz_effektivn.doc
- 35. Омельченко В.** П'ять кроків для підвищення енергетичної безпеки України / В. Омельченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gazumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1078
- 36. Шевцов А. І.** Європейський енергетичний ринок та перспективи України / А. І. Шевцов // Аналітичний матеріал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/88.pdf>
- 37. Гаряча Ю. П.** Нові ініціативи ЄС у сфері правового регулювання енергетичних відносин: актуальні питання для України [Текст] / Ю. П. Гаряча // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 1. – С. 147 – 152.
- 38. Єнько Є. Ю.** Енергетичний фактор в інтеграційних процесах Європи [Текст] / Є. Ю. Єнько // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 73 (Частина 2), – К.: КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2008. – С. 216 – 218.
- 39. Митюшкіна Х. С.** Створення інтегрованих регіональних енергоринків в умовах розвитку глобалізації / Х. С. Митюшкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.convdocs.org/docs/index-212652.html>
- 40.** Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. від 07.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>
- 41.** Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012
- 42. Гавкалова Н. Л.** Енергозабезпечення та енергозбереження: проблеми та шляхи їх вирішення [Текст] / Н. Л. Гавкалова, Г. М. Шумська // Проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 47 – 49.
- 43. Полтавець Л. Л.** Статистичне оцінювання ефективності використання енергетичних ресурсів на макрорівні [Текст] / Л. Л. Полтавець // Економіка розвитку. – 2013. – № 3(67). – С. 99 – 102.
- 44. Липов В. В.** Комплементарність інституціональних блоків як інструмент аналізу соціально-економічних систем [Текст] / В. В. Липов // Економіка розвитку. – 2013. – № 3(67). – С. 8 – 12.
- 45.** Економіка України має тенденцію до збільшення енергоспоживання. – Секретаріат Енергетичної хартії / РБК-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tek.rbc.ua/ukr/ekonomika-ukrainy-imeet-tendentsiyu-k-uvlicheniyu-enerGOPotrebleniya-08112013152500>
- 46.** Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 р. № 243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-p>
- 47. Корольчук Ю.** Енергетична стратегія: більше питань, ніж відповідей / Ю. Корольчук // Реальна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/22/41838.html>
- 48. Ким О. О.** Інституційні аспекти формування зовнішньоекономічної стратегії України [Текст] / О. О. Ким // Економіка розвитку. – 2013. – № 3(67). – С. 30 – 34.
- 49.** Про засади функціонування ринку електричної енергії України: Закон України від 24.10.2013 р. № 663-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/663-18>
- 50.** Енергетична стратегія України: обережно і багатовекторно. Частина 1: Експрес-ревізія документу «Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року» // Український Бізнес Ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ubr.ua/uk/market/industrial/energetichna-strategia-ukrani-oberejno-bagatovektorno-chastina-1-145083>
- 51. Єрьоменко А.** Стратегія без візії / А. Єрьоменко, І. Маскалевич // Дзеркало тижня. Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/energy_market/strategiya-bez-viziyi-_html
- 52. Митрова Т. А.** Тенденції і ризики розвитку мирової енергетики / Т. А. Митрова // Мировая энергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.worldenergy.ru/stat/stat_0003.php
- 53.** Міністерство енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/index>

REFERENCES

- Anderson, W. V., and Arrow, K. J. "Self-Reinforcing Mechanisms in Economic" In *The Economy as an Evolving Complex System*. Reading, 9-31. MA: Addison-Wesley, 1988.
- Bowles, S. "Endogenous Preferences: The Cultural Consequences of Markets and Other Economic Institutions" <http://tuvalu.santafe.edu/~bowles/1998JEL.pdf>
- Bykonja, S. F. "Institutsionalnoe stroitelstvo: printsipy i napravleniya" [Institution-building : principles and directions]. *Naukovi pratsi DonNTU*, no. 38-1 (2010): 42-50.
- Barannik, V. O., and Zemlianyi, M. H. "Stratehiia ta praktyka upravlinnia palyvno-enerhetychnym kompleksom. Dosvid Ukrainy" [Policies and practices of the fuel and energy complex. Experience of Ukraine]. <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/58.htm>
- Commons, J. *Institutional Economics: Its Place in Political Economy*. N. Y.: McMillan, 1934.
- Derzskiy, V. G., and Mozenkov, O. V. "Analiz effektivnosti funktsionirovaniia optovogo rynku elektroenerghii" [Analysis of the efficiency of the wholesale electricity market]. www.ueex.com.ua/files/analiz_effektivn.doc
- "EU European Neighbourhood and Partnership Instrument Ukraine" http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_ukraine_en.pdf
- Efimov, V. M. "Predmet i metod interpretativnoy institutsionalnoy ekonomiki" [Subject and method of interpretive institutional economics]. *Voprosy ekonomiki*, no. 8 (2007): 49-67.
- "Ekonomika Ukrainy maie tendentsiiu do zbilshennia enerhospozhyvannia" [Ukraine's economy tends to increase consumption]. <http://tek.rbc.ua/ukr/ekonomika-ukrainy-imeet-tendentsiyu-k-uvlicheniyu-enerGOPotrebleniya-08112013152500>
- "Enerhetychna stratehiia Ukrainy: oberezhno i bahatovektorno" [Energy Strategy of Ukraine gently and multilevel]. <http://ubr.ua/uk/market/industrial/energetichna-strategia-ukrani-oberejno-bagatovektorno-chastina-1-145083>
- Furubotn, E. G., and Rikhter, R. *Instituty i ekonomicheskaia teoriia: Dostizheniia novoy institutsionalnoy ekonomicheskoy teorii* [Institutions

and Economic Theory: Achievements of new institutional economics]. St. Petersburg: SpbGU, 2005.

Haidai, Yu. V. "Formuvannya klasyfikatsiinykh oznak ta pidkhodiv do vyznachennia katehoriï «instytut»" [Formation classifications and approaches to definition of "institution"]. *Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika*, no. 3 (2007): 24-36.

Hordon, M. V., and Olentsevych, N. V. "Problema formirovaniia efektyvnoho hosudarstva: dyalektyka normatyvnoho y pozytyvnoho analiza" [The problem of building an effective state : dialectics normative and positive analysis]. *Naukovi pratsi DonNTU*, no. 38-1 (2010): 100-106.

Hariacha, Yu. P. "Novi initsiatyvy IES u sferi pravovoho rehulivanniia enerhetychnykh vidnosyn: aktualni pytannia dlia Ukrainy" [New EU initiative in the field of regulation of power relations : issues for Ukraine]. *Stratehichni priorytety*, no. 1 (2010): 147-152.

Havkalova, N. L., and Shumska, H. M. "Enerhozabezpechennia ta enerhozberezhennia: problemy ta shliakhy ikh vyrishennia" [Electricity and Energy Conservation : Problems and Solutions]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2011): 47-49.

Inshakov, O. V. *Homo institutus – chelovek institutsionalnyy* [Homo institutus - institutional man]. Volgograd: VolGU, 2005.

"Information Exchange in Science and Technology between the European Research Area and Eastern European". *Central Asian Countries: Ukraine Country Report*, IncoNet EECA.

Ieryomenko, A., and Maskalevych, I. "Stratehiia bez vizii" [Strategy without vision]. http://gazeta.dt.ua/energy_market/strategiya-bez-viziyi-_.html

Kuzmynchuk, N. V. *Zabezpechennia finansovo-biudzhethnoho rehulivanniia rozvytku rehioniv: pidkhody, metody, napriamky realizatsii* [Providing financial and budget management of regional development : approaches, methods and areas of implementation]. Lviv: Liha-Pres, 2012.

Kosse, I. "Reforma rynku elektroenerhii v Ukraini" [The reform of the electricity market in Ukraine]. http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf

Kasper, W. *Economic Freedom & Development. An Essay about Property Rights, Competition, and Prosperity*. New Delhi: Centre for Civil Society, 2002.

Kleyner, G. B. "Osobennosti formirovaniia ekonomicheskikh institutov v Rossii" [Features of formation of economic institutions in Russia]. *Ekonomika i matematicheskie metody*, no. 3 (2003): 3-18.

Kleyner, G. B. "Novaia institutsionalnaia ekonomika: na puti k «sverkhnovoy»" [New Institutional Economics : Towards a "supernova"]. *Rossiyskiy zhurnal menedzhmenta*, no. 1 (2006): 113-122.

Korolchuk, Yu. "Enerhetychna stratehiia: bilshе pytan, nizh vidpovidei" [Energy Strategy: more questions than answers]. <http://real-economy.com.ua/publication/22/41838.html>

Kym, O. O. "Instytutsiini aspekty formuvanniia zovnishnyoekonomichnoi stratehii Ukrainy" [Institutional aspects of Ukraine's foreign economic strategy]. *Ekonomika rozvytku*, no. 3 (67) (2013): 30-34.

Lypov, V. V. "Komplementarnist instytutsionalnykh blokiv iak instrument analizu sotsialno-ekonomichnykh system" [Complementarity institutional units as a tool for the analysis of socio- economic systems]. *Ekonomika rozvytku*, no. 3 (67) (2013): 8-12.

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/243-2010>

[Legal Act of Ukraine] (2013). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/663-18>

Mytiushkina, Kh. S. "Stvorennia intehrovanykh rehionalnykh enerhorynkiv v umovakh rozvytku hlobalizatsii" [Creation of integrated regional energy market in terms of globalization]. <http://ua.convdocs.org/docs/index-212652.html>

Mitrova, T. A. "Tendentsii i riski rozvitiia mirovoy energetiki" [Trends and risks of global energy development]. http://www.worldenergy.ru/stat/stat_0003.php

Ministerstvo enerhetyky ta vuhilnoi promyslovosti Ukrainy. <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/inde>

Nort, D. "Instituty, institutsionalnye izmeneniia i funktsionirovanie ekonomiki" [Institutions, Institutional Change and Economic Performance]. <http://www.schumpeter.ru/content/Nort-institutes.pdf>

Omelchenko, V. "P'iat krokiv dlia pidvyshchennia enerhetychnoi bezpeky Ukrainy" [Five steps to enhance the energy security of Ukraine]. http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1078

"Onovlennia Enerhetychnoi stratehii Ukrainy na period do 2030 r." [Updates Energy Strategy of Ukraine till 2030]. <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>

"Obzor innovatsionnogo rozvitiia Ukrainy" [Overview of innovation development of Ukraine]. http://www.dkni.gov.ua/?q=system/files/documents/news/28-10-13/17/Innovation%20Performance%20Review%20of%20Ukraine%20-Russian_copy.pdf

Olson, M. *Logika kollektivnykh deystviy. Obshchestvennye blaga i teoriia grupp* [Logic of Collective Action. Public goods and the theory of groups]. Moscow: Fond Ekonomicheskoy initsiatyvy, 1995.

Ozhegov, S. I. *Tolkovyy slovar russkogo iazyka* [Dictionary of Russian language]. Moscow: Oniks; Mir i Obrazovanie, 2009.

Polterovich, V. M. "Institutsionalnye lovushki i ekonomicheskie reformy" [Institutional traps and economic reforms]. *Ekonomika i matematicheskie metody*, no. 2 (1999): 3-20.

Poltavets, L. L. "Statystychnе otsiniuvanniia efektyvnosti vykorystanniia enerhetychnykh resursiv na makrorivni" [Statistical evaluation of the efficiency of energy use at the macro level]. *Ekonomika rozvytku*, no. 3 (67) (2013): 99-102.

Piech, K. *Economic Policy and Growth of Central and East European Countries*. London: University College London, 2003.

Prakhovnyk, A. V., and Kotsar, O. V. "Formuvanniia informatsiinoho zabezpechennia rozrakhunkiv za elektrychnu enerhiiu v umovakh zaprovadzhennia perspektyvnykh modelei enerhorynku Ukrainy" [Formation of information support payments for electricity in terms of the introduction of advanced energy models Ukraine]. *Enerhetyka ta elektryfikatsiia*, no. 3 (2009): 40-51.

Richter, R. "The new institutional economics – its start, its meaning, its prospects" http://www.uni-saarland.de/fak1/fr12/richter/institut/the_new_institutional_economics.pdf

Stepanenko, S. V. "Peredumovy ta neobkhdnist derzhavnogo rehulivanniia protsesiv ekonomichnoho rozvytku Ukrainy" [Background and need for state regulation of economic development of Ukraine]. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/05.pdf>

Shastitko, A. *Novaia institutsionalnaia ekonomicheskaia teoriia* [New Institutional Economics]. Moscow: Ekonomicheskii fakultet MGU; TEIS, 1998.

Slovyk inshomovnykh sliv [Inshomovnyh dictionary words]. Kyiv: Holovna redaktsiia URE, 1985.

Shevtsov, A. I. "Yevropeyskiy enerhetychnyi rynek ta perspektyvy Ukrainy" [European energy market and prospects for Ukraine]. <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/88.pdf>

Slupskiy, B. "Stan reformuvanniia elektroenerhetyky v derzhavakh SND pislia perekhodu na rynkovi umovy hospodariuvanniia" [State Electricity reform in the CIS after the transition to market economy]. *Upravlinniia suchasnym mistom*, no. 1–12 (25–28) (2007): 89-98.

Tretiak, H. S., and Blishchuk, K. M. *Derzhavne rehulivanniia ekonomiky* [State regulation of the economy]. Lviv: LRIDU NADU, 2008.

"Uhoda pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Ievropeyskymy Spivtovarystvamy ta ikh derzhavamy-chlenamy" [Agreement on Partnership and Cooperation between Ukraine and the European Communities and their Member States]. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012

Veblen, T. *Teoriia prazdnogo klassa* [Theory of the Leisure Class]. Moscow: Progress, 1984.

Williamson, O. E. "The New Institutional Economics: Taking Stocks, Looking Ahead" <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.128.7824&rep=rep1&type=pdf>

Yenko, Ie. Yu. "Enerhetychnyi faktor v intehratsiinykh protsesakh IEvropy" [Power factor in integration processes in Europe]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 2, no. 73 (2008): 216-218.

Yermilov, S. F. "Derzhavna polityka enerhoefektyvnosti v ukrain-skomu ta ievropeiskomu konteksti" [The national policy of energy efficiency in Ukrainian and European context]. http://www.esco-ecosys.narod.ru/2011_2/art044.pdf